

**O'ZBEKISTONNING 2030-YILGACHA BO'LGAN DAVRDAGI RIVOJLANISH
STRATEGIYASI VA UNI AMALGA OSHIRISH BOSQICHLARI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10459151>

Faxriyev Doniyor Erdon og'li

Mirzo Ulugbek nomidagi Ozbekiston Milliy Universiteti

Magistratura. Makroiqtisodiyot yonalishi.

Annotatsiya. *Ushbu maqolada O'zbekistonning 2030-yilgacha rivojlanish strategiyasi haqida hamda uni amalga oshirish bosqichlari borasida so'z boradi.*

Kalit so'zla. *O'zbekiston, barqaror rivojlanish, choratadbir, Konstitutsiya, islohot, qonunlar.*

Yangi O'zbekistondagi islohotlar falsafasi o'z navbatida "inson, jamiyat va davlatning barqaror rivojlanishi" hamda 2030-yilgacha mamlakatning barcha belgilangan Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishini ta'minlash g'oyalariga asoslangan. O'tgan davr mobaynida mamlakatda bu borada keng ko'lamlı va kompleks tashkiliy-huquqiy chora-tadbirlar amalga oshirildi va bu boradagi tajribasi xalqaro hamjamiyat tomonidan ham e'tirof etildi. Avvalambor, Barqaror rivojlanish maqsadlari va bu boradagi tegishli vazifalar yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 360 dan ziyod qonunlari va boshqa normativ-huquqiy hujjatlarida o'z aksini topdi.

Shu o'rında O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2023 yil 19 sentyabr kuni Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 78-sessiyasida so'zlagan nutqlarini yodga olsak:

"Biz Asosiy qonunimizda millati, tili va dinidan qat'i nazar, barcha fuqarolarning tengligi, inson huquqlari, so'z va vijdon erkinligi prinsiplariga sadoqatimizni yana bir bor tasdiqladik.

Mana shunday huquqiy asosda "O'zbekiston – 2030" taraqqiyot strategiyasini qabul qildik. Bu strategiya Birlashgan Millatlar Tashkilotining "Barqaror rivojlanish maqsadlari"ga uyg'un bo'lib, biz o'z zimmamizga olgan barcha majburiyatlarni to'la va qat'iy bajarmoqdamiz".

Shu o'rında yangi tahrirdagi Konstitutsiyamizga Barqaror rivojlanish maqsadlariga oid normalar kiritilganligi borasidagi quyidagi ma'lumotlarni keltirish o'rinli, deb hisoblaymiz.

Birinchidan, barqaror rivojlanish tamoyili ilk bora yangi tahrirdagi Konstitutsiyamizda aks ettirildi. Xususan, uning:

14-moddasida davlat o'z faoliyatini inson farovonligini va jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash maqsadida qonuniylik, ijtimoiy adolat va birdamlik prinsiplari asosida amalga oshirishi;

49-moddasida davlat barqaror rivojlanish prinsipiga muvofiq, atrof-muhitni yaxshilash, tiklash va muhofaza qilish, ekologik muvozanatni saqlash bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshirishi;

103-moddasida mamlakatning xavfsizligi, barqaror rivojlanishi asoslariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan, inson huquqlari va erkinliklariga, jamiyat va davlat manfaatlariga tahdid soladigan faktlar va voqealarni o'rganish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi va Senatining qo'shma qarori bilan parlament tekshiruvini o'tkazilishi mumkinligi mustahkamlab qo'yildi.

Ikkinchidan, o'ta qashshoqlikka barham berish va barcha joylarda aholining kam ta'minlanganlik darajasini pasaytirishni nazarda tutuvchi birinchi Barqaror rivojlanish maqsadlari Konstitutsiyamizning quyidagi normalarida o'z aksini topdi:

Muqaddimasida erkinlik va tenglik, ijtimoiy adolat va birdamlik tamoyillari aks ettirilgan bo'lsa, 1-moddasida O'zbekistonning ijtimoiy davlat ekanligi;

57-moddasida mehnatga layoqatsiz va yolg'iz keksalar, nogironligi bo'lgan shaxslar, aholining ijtimoiy jihatdan ehtiyojmand boshqa toifalarining huquqlari davlat himoyasidaligi, davlat ularning turmush sifatini oshirishga, jamiyat va davlat hayotida to'laqonli ishtirok etishi uchun ularga shart-sharoitlar yaratishga hamda ularning asosiy hayotiy ehtiyojlarini mustaqil ravishda ta'minlash imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan choralarni ko'rishini belgilandi. Shuningdek, davlat nogironligi bo'lgan shaxslarning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalar obyektlari va xizmatlaridan to'laqonli foydalanishi uchun shart-sharoitlar yaratishi, ularning ishga joylashishiga, ta'lim olishiga ko'maklashish, ularga zarur bo'lgan axborotni to'sqinliksiz olish imkoniyatini ta'minlashiga qaratilgan normalar kiritildi;

Ma'lumki, "O'zbekiston – 2030" strategiyasi 5 ta ustuvor yo'nalish bo'yicha 100 ta muhim maqsad o'z aksini topgan bo'lib, mazkur hujjat orttirilgan tajriba, xalqaro ekspertiza va jamoatchilik muhokamasi natijalari asosida ishlab chiqildi.

O'z navbatida, davlatimiz rahbari tomonidan qabul qilingan "O'zbekiston – 2030" strategiyasini 2023 yilda sifatli va o'z vaqtida amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaror ushbu hujjatning "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili"da sifatli va o'z vaqtida amalga oshirilishini ta'minlashga qaratilgan. Strategiyada belgilangan yo'nalishlarning barchasida aholi, ya'ni xalq va mamlakat manfaatlarini birinchi o'ringa qo'yildi.

Jumladan, ushbu Strategiyaning birinchi yo'nalishi har bir insonga o'z salohiyatini ro'yobga chiqarishi uchun munosib sharoitlarni yaratishni nazarda tutadi.

Birgina shu birinchi yo'nalishning o'zida O'zbekistonning BMTning 1 va 3-6-chi Barqaror rivojlanish maqsadlarida belgilangan maqsadlarga erishishiga xizmat qiluvchi quyidagi ustuvor vazifalar belgilangan.

Birinchiidan, ta'lim tizimi islohotlari doirasida, xususan:

bolalarning maktabgacha ta'lim bilan to'liq qamrab olinishiga erishish, davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarini 100 foiz kompyuter sinfi bilan hamda barcha maktabgacha ta'lim tashkilotlarini toza ichimlik suv va zamonaviy sanitariya-gigiyena infratuzilmasi bilan to'liq ta'minlash;

umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Ta'lim uchun qulay muhit" dasturini amalga oshirish, ularni toza ichimlik suv va zamonaviy sanitariya-gigiyena infratuzilmasi bilan to'liq ta'minlash, yangi avlod darsliklari, mashq daftarlari, pedagoglar uchun metodik qo'llanmalar va mobil ilovalar, multimedia dasturlarini yaratish, pedagog kadrlar maqomini oshirish, ularning bilimi va malakasini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish;

oliy ta'lim bilan qamrovni kengaytirish – yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasini kamida 50 foizga yetkazish, oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish, "Top-500"ga kiradigan xorijiy universitetlar bilan hamkorlikda kamida 50 ta qo'shma ta'lim dasturi asosida "ikki diplomli tizim"ni joriy etish, 10ta oliy ta'lim muassasasini dunyoning eng nufuzli "Top-1000" oliy ta'lim tashkilotlari reytingiga kiritishga erishish, umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarini oliy ma'lumotli pedagog kadrlar bilan to'liq ta'minlash kabi aniq ko'rsatkichlar va vazifalar belgilangan.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, o'tgan yetti yilda maktabgacha ta'limdagi qamrov 21 foizdan 70 foizga, oliy ta'limda esa 9 foizdan 38 foizga yetdi. Shuningdek, xotin-qizlarning ta'lim olishi uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratilishi, 2021-yildan boshlab, har yili 3 mingdan ortiq qiz uchun alohida grantlar ajratilayotgani evaziga yosh ayollarning oliy ta'lim bilan qamrov darajasi 5 baravar yaxshilandi. Universitetlarga kiradigan qizlar uchun budget kvotasi joriy etilishi evaziga 2021-2022 o'quv yilida talabalarning 60 foizini ayollar tashkil etdi.

Ikkinchidan, Yangi O'zbekistonda sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish bo'yicha qator ishlar amalga oshirildi. Jumladan, 1373 ta qishloq tibbiyot markazlari qisqartirilib, ular o'rniga 793 ta qishloq oilaviy poliklinikalari, 441 ta shoshilinch tibbiy yordam bo'limlari va kunduzgi kasalxonalar ochildi. 306 ta shahar va tuman kasalxonalarida yangi ixtisoslashtirilgan poliklinikalar va 1200 ta shoshilinch tibbiy yordam bo'limlari tashkil etildi. Hududlardagi ko'p tarmoqli tibbiyot markazlari zarur zamonaviy meditsina uskunalari bilan ta'minlandi, 6 ta viloyat onkologik muassasalari 6,5 mln AQSH dollariga 15 ta 2 turdagi gamma-terapiya apparatlari bilan jihozlandi.

Asosiysi, mamlakatda bolalar va chaqaloqlar o'limining sezilarli qisqarishi kuzatilmoqda – har 1000 nafar yangi tug'ilganlarga to'g'ri keluvchi chaqaloqlar o'limi soni 15,4 nafardan 12,3 nafargacha, bolalar o'limi 11,5 nafardan 9,2 nafargacha qisqardi. Bunday misollarni yana ko'plab keltirishimiz mumkin. Ushbu chora-tadbirlar aholi salomatligi uchun qulay muhit yaratib, BRMning 3-maqсадiga erishishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Endi mazkur yo'nalishda 2030-yilga qadar aholi salomatligini ta'minlash bo'yicha islohotlar doirasida, xususan:

aholining o'rtacha umr davomiyligini 78 yoshga yetkazish, tibbiyotga yo'naltiriladigan mablag'lar hajmini 2 barobarga oshirish, onkologiya, yurak-qon tomir, diabet va nafas yo'llari kasalliklari bo'yicha erta o'limni 2,5 barobar kamaytirish, sil kasalligi bilan kasallanish darajasini 100 ming aholiga nisbatan hozirgi 34 nafardan keskin kamaytirish;

aholiga birlamchi tibbiy xizmatlarni yanada yaqinlashtirish, tibbiy yordamga muhtoj aholining 70 foiz murojaatlarini birlamchi bo'g'inning o'zida hal etishga erishish, respublikada gemodializ o'rin joylari bilan bemorlarni to'liq qamrab olish, 350 ming nafar diabet va 1,5 million yurak-qon tomir kasalligi bor bemorlarni davolash bilan to'liq qamrab olish;

bolalar o'rtasidagi irsiy kasalliklarni 2 barobarga qisqartirish, onalar va bolalar o'limini qisqartirish, sog'lom bolalikni ta'minlash, tug'uruq o'rinlari sonini 35 foizga oshirish, bolalar orasidagi yuqumli va yuqumli bo'lmagan kasalliklarni 20 foizga kamaytirish hamda umuman aholi o'rtasida yuqumli bo'lmagan kasalliklarni erta aniqlash darajasini 70 foizga yetkazish;

sog'lom va faol keksalikni ta'minlash, har yili 55 va undan katta yoshdagi aholini 100 foiz tibbiy profilaktik ko'rikdan o'tkazish va sog'lomlashtirish, 40 yosh va undan yuqori yoshda aholi orasida jismoniy faol aholi ulushini 2 barobar oshirish;

aholi o'rtasida to'g'ri ovqatlanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish, me'yoridan ortiq tuz iste'mol qiladigan aholi ulushini 32 foizga, yetarlicha jismoniy faollikka ega bo'lmagan aholini 22 foizga, ortiqcha vaznga va semizlikka ega katta yoshdagi aholini tegishincha 32 foiz va 23 foizga qadar kamaytirish kabi aniq maqsadlar va vazifalar belgilangan.

Uchinchidan. Aholi turmush darajasini oshirishga qaratilgan siyosat tufayli mamlakatimizda kambag'allik 2022-yilda 2017-yilga nisbatan ikki barobarga kamaygan bo'lsa, uni 2026-yilga qadar yana 2 barobarga, 2030-yilga qadar esa keskin qisqartirish rejalashtirilgan.

Kambag'allikka tushish xavfi mavjud 4,5 mln aholining daromadlarini oshirish choralari ko'rilishi, mehnatga layoqatli aholini, shu jumladan yoshlar va nogironligi bo'lgan shaxslarni barqaror va samarali bandligini ta'minlash orqali ishsizlik darajasini 7 foizgacha tushirish belgilangan.

Bu borada "O'zbekiston – 2030" strategiyasida ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish va kambag'allikni qisqartirish bo'yicha islohotlar doirasida, xususan:

ijtimoiy himoya qilish tizimi bilan muhtojlarning barchasi to'liq qamrab olinishiga erishish, barcha tuman va shaharlarda "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari faoliyatini tashkil qilish;

Nogironligi bo'lgan muhtoj shaxslarning sifatli va zamonaviy protez-ortopediya buyumlari bilan ta'minlash darajasini 100 foizga yetkazish, ularni rehabilitatsiya xizmatlari bilan to'liq qamrab olish, munosib ish bilan ta'minlash orqali ular bandligini 2 barobarga oshirish;

xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish, ularning huquq va qonuniy manfaatlarini ta'minlash, ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy faolligini oshirish va gender tenglikni ta'minlash orqali ularning boshqaruv lavozimlaridagi ulushini 30 foizga oshirish. Shuningdek, "Ayollar daftari" bilan manzilli ishlashning shaffof mexanizmini yaratish, mazkur ishlar bo'yicha jamoatchilik nazoratini o'rnatish;

2 mln nafar fuqarolarni kasb-hunar, tadbirkorlik ko'nikmalari va xorijiy tillarga o'qitish, kasb-hunarga o'qitishda xususiy sektor ulushini 30 foizga yetkazish kabi maqsad va vazifalar belgilangan.

Shu kabi misollarni "O'zbekiston – 2030" strategiyasining boshqa yo'nalishlari: barqaror iqtisodiy o'sish orqali daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar qatoridan o'rin olish; suv resurslarini tejash va atrof-muhitni muhofaza qilish; qonun ustuvorligini ta'minlash, xalq xizmatidagi davlat boshqaruvini tashkil etish; "Xavfsiz va tinchliksevar davlat" tamoyiliga asoslangan siyosatni izchil davom ettirish bo'yicha ham keltirishimiz mumkin.

Bir so'z bilan aytganda, "O'zbekiston – 2030" strategiyasida belgilangan barcha 100 maqsad, 369 ta chora-tadbir, 190 ta vazifa, 306 ta maqsadli ko'rsatkich bajarilishi mamlakatimizning Barqaror rivojlanish maqsadlariga to'la erishishiga xizmat qiladi.

Strategiyaning IV bobi "Qonun ustuvorligini ta'minlash, xalq xizmatidagi davlat boshqaruvini tashkil etish" yo'nalishiga bag'ishlandi. Mazkur yo'nalish bo'yicha 16 ta maqsad (74-89-maqsadlar) doirasida 51 ta amaliy chora-tadbir va 21 ta vazifani o'zida qamraydi. Bunda mahalla, mahalliy davlat organlari, vakillik organlari, davlat xizmati, fuqarolik jamiyati institutlari, sud-huquq, inson huquqlari, advokatura, korrupsiya masalalariga oid 41 ta maqsadli ko'rsatkichni ishlab chiqish va 25 ta normativ-huquqiy hujjat loyihalarini tayyorlash nazarda tutilgan. Xususan, "Xalq xizmatidagi davlat boshqaruvini tashkil etish va jamoatchilik boshqaruvini takomillashtirish bo'yicha islohotlar" hamda "Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimidagi islohotlar" kabi bandlarda bir qator vazifalar belgilandi:

- Elektron shaklda ko'rsatiladigan davlat xizmatlari ulushini 100 foizgacha yetkazish;
- "Elektron hukumat" tizimining yangi bosqichi – "Raqamli hukumat" tizimiga o'tilib, barcha hujjatlar va munosabatlarning raqamli shaklda bo'lishini ta'minlash;
- Fuqarolarning davlat xizmatlaridan foydalanishi uchun murojaat qilishida ariza yozish, turli shakllarni to'ldirish kabi ortiqcha formal tartiblarni bekor qilish, davlat idoralari zarur hujjatlarni elektron bazadan o'zi oladigan tizim yaratish.

Muxtasar aytganda, "O'zbekiston – 2030" strategiyasi nafaqat yurtimizning kelgusi yetti yillik taraqqiyotini, balki uning uzoq yillik rivojlanish strategiyasini belgilab beruvchi muhim hujjatdir. Unda belgilangan maqsadlarning ijrosi o'z vaqtida ta'minlanishi esa davlat va jamiyatning har tomonlama jadal rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qilishi shubhasiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. "Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari dadil qadam qo'yamoqdamiz". O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining yigirma yetti yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 01.09. 2018 yil.
3. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2020 yil 25 yanvar.
4. Shodiev N. O'zbekiston milliy Tiklanish bosqichida. - M.: Vega,
5. Kurbanova, F. A. "THE USE OF MODERN TECHNOLOGIES FOR DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING OF PUPILS." In the World of Scientific Discoveries/V Mire Nauchnykh Otkrytiy 51.3 (2014).
6. Toshboltaeva T. The king of words of his time //Theoretical & Applied Science. – 2019. – T. 11. – C. 90-92.
7. <https://kun.uz/uz/14629597>
8. <http://nhrc.uz/oz/news/m11766>